

är blir bärskoriden riklig och den utnyttjas förutom av människan av t.ex. björn, grävling, mårhund trastar, änder och svanar.

Förutom blåbäret finns fyra andra till lingonsläktet (*Vaccinium*) hörande arter i vårt land: lingon, odon, tranbär och dvärgtranbär. De avviker relativt mycket från blåbäret och de är inte speciellt nära besläktade, särskilt inte tranbären som ofta förs till ett eget släkte *Oxycoccus*. Odonet påminner om blåbäret, men de unga odonstammarna är runda, icke assimilerande, bladen är helbräddade, bären är större, gråblå och ganska smaklösa. Tillfälliga

Odon (*Vaccinium uliginosum*).

Blåbär (*Vaccinium myrtillus*).

hybrider mellan blåbär och lingon är kända och sådana har påträffats några gånger i Finland.

Blåbäret är efter lingonet det näst viktigaste naturbäret såväl för hemhushåll som för handeln. Årligen plockas 17–18 miljoner kilogram vilket utgör en bråkdel av den totala skörden som varierar under åren och regionalt. Blåbäret har under tidernas lopp varit en smaklig och mångsidig nyttoväxt för människan. Bärens hälso nytta är märkbar. De innehåller olika slags vitaminer, mineraler och medicinskt verksamma föreningar. Därtill används blåbär bl.a. för att färga livsmedel och garn.

Blåbär (*Vaccinium myrtillus*)

TEXT: FINLANDS NATURSKYDDSFÖRBUND • BILDER: JARI KOSTET • LAY-OUT: FORSTSTYRELSEN, NATURTJÄNSTER 2023

DE VILDA BLOMMORNAS DAG

www.sll.fi/luonnonkukat • facebook.com/luonnonkukkienpaiva • [Twitter: #luonnonkukat](https://twitter.com/luonnonkukat)

Suomen Luonnonsuojeluliitto

METSÄHALLITUS
FORSTSTYRELSEN

Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöösentral
Finnish Environment Institute

LUOMUS
LUONNONTUTKELIEN KESKUSMUSEO

DE VILDA BLOMMORNAS DAG I FINLAND ARRANGERAS AV FINLANDS NATURSKYDDSFÖRBUND; SOCIETAS BIOLOGICA FENNICA VANAMO; SOCIETAS PRO FAUNA ET FLORA FENNICA; FORSTSTYRELSEN, NATURTJÄNSTER; NATURHISTORISKA CENTRALMUSEETS BOTANISKA MUSEUM; FINLANDS MILJÖCENTRAL; BIOLOGI- OCH GEOGRAFILÄRARNAS FÖRBUND BMOL.

TEMA-ART FÖR VILDA BLOMMORNAS DAG 2023

Blåbäret är en av Finlands allra allmänaste skogsväxter och det är allmänt också i hela Eurasiens nordliga skogszoner. Rikligast förekommer blåbäret i lundartade, friska och tämligen torra moskogar. I blåbärstypens (MT) granskogar kan en femtedel av arealen vara täckt av blåbär. Arten förekommer också rikligt i skogskärr och laggskogar kring mossar. Längre norrut i landet trivs blåbäret i något torrare och kargare moskogar och i Lappland på fjällhedar.

Blåbäret är ett ris som växer på halvskuggade platser med tillräckligt ljus och fukt. I de tätaste skogarna och på solsteka ytor trivs det inte. Snöskydd behövs under vintern för att hindra frostsador och uttorkning om våren.

Jämfört med 1950-talet hade blåbärets täckning minskat med ungefär hälften vid slutet av århundradet. Arten led då av de allmänt förekommande kalhyggerna till vilka ofta hörde bearbetning av markytan. Största delen av blåbärsbeståndet finns i marken som

ett nätverk av underjordiska revor i vilka näringsämnen lagras. Harvning av markytan och borttagning av stubbar trasar sönder beståndens underjordiska delar varigenom blåbärsbestånd kan försvinna för årtionden. Bestånden återhämtar sig långsamt, men då bearbetningen av markytan minskat och skogarna blivit ljusare verkar blåbäret ha blivit rikligare under den senaste tiden.

Blåbärets små, sågkantade blad är ganska tunna och mjuka och de faller av till vintern. Men å andra sidan fortsätter

En tjäderhona (Tetrao urogallus) med sina ungar i blåbärsriset.

de gröna fyrkantiga unga stammarna sin assimilation också vintertid. Blåbärsriset, som kan bli över tio gammalt, är en utmärkt vinterföda för älgar, renar, harar och sorkar och också för de främmande hjortarna. Blåbäret och då speciellt fruktsättningen blir lidande där hjortarna är talrika, för de nya skotten blommar först under det andra eller tredje året.

Blåbäret blommar då bladen spricker ut, i södra delen av landet i slutet av maj, i norr i juni eller juli. De små rundade, krukformade rödaktiga eller gröna blomorna sitter ensamma i bladvecken. De innehåller rikligt med nektar som lockar många slags insekter, framför allt de vik-

tigaste pollinatörerna, humlorna. Under kyliga vårar hinner inte pollinatörerna utvecklas då blåbäret blommar. Självpollination leder till en svag bärskörd. Såväl blommor som unga frukter kan skadas av kraftig frost under våren. För blåbärsriset är en regelbunden fruktsättning inte viktigt eftersom det är mångårigt och sprider sig med underjordiska revor till många kvadratmeter stora långlivade klonbestånd.

Blåbärets frukt är ett mörkblått, vaxöverdraget bär. I vissa kloner saknas vaxet varvid bären är glänsande svarta. Någon gång utvecklas ingen färg varvid bären blir smutsvita. Under gynnsamma